

ի արքունիկէն զի միջնորդեցիւ Բարթիկի-
զոս քաղաքին, զի նա սահմանակից մեր
է և կարե զօգնութիւնս տուել մեզ»:

(Եւ սոքա զնացեալ ի Հոռոմ առ Սրբա-
զանն, մատուցին նմա զաղետից նամակն)
և Պապն ցաւակից լեալ զբարւոյր յան-
ձնարարութիւնս ինչ զրեաց և ետ նոցա
տանել առ թագաւորն Յոհաննէս Գ. Բոր-
թուկիզու, համանգամայն պատմելով զթըշ-
ուառութիւնս նոցին և եւս թէ ուղղափառ
քրիստոնեայ զուով նոցա, պարտիմը և
մեր օգնել նոցին եւս:

Եւ այն 20 հապէշքն առեալ զգիրն
Պապին Գրիգորի ուրախութեամբ ելեալ
զնացին ի Բորթուկէզ քաղաքն և ետուն
թագաւորին Յոհաննէս: Եւ թագաւորն յոր-

ժամ ծանեաւ զթշուառութիւն նոցա, և
ինքն թագաւորն եւս յոյժ բարեպաշտ զու-
ով՝ հրաման արար պատրաստել և զար-
դարել զհինգ նաւ զօրօք և ամենայն կահ-
կարասի պատերազմականօք, և յորժամ
պատրաստեցան՝ զրեաց զհրովարտակն թա-
գաւորական առ սպարապետն իւր որ էր ի
Միւզէմպիկ քաղաքն իւր ի Աֆրիկա ի
կողմն ովկիանոսի հանդէպ Մատակասկառ
կղզւոյն և հրամայելով նմա, զի անպատ-
ճառ առանց ինչ ընդդիմութեան զնասցէ
ի Հապէշու թագաւորանիստ քաղաքն ի
Կեօնտէր, և առեալ զայն ի ձեռաց ապրս-
տամբեալ մահմետականաց՝ տացէ հապէ-
շից որպէս էր յառաջն:

ՀԵԹՈՒՄ ԲՒ. ԱՅՑԸ ՂԱԶԱՆ ԽԱՆԻ

Հեթում տէր Կոռիկոսի՝ որ ծանօթ է
իրր Հեթում Պատմիչ թաթարաց անուամբ
մեր հին պատմիչներուն կարգին, իր Հա-
մառօտ Պատմութեան մէջ 1294 թուակա-
կանին դիմաց կը նշանակէ, « ԶԽԳ սպա-
նաւ Քեղաթուն խանն, և նստաւ Պայ-
տուն խան: Եւ ի սոյն ամի սպանաւ Պայ-
տուն, և նստաւ խան Թազան, որդի Սը-
ղունին: Եւ ի նոյն ամի գնաց թագաւորն
հայոց Հեթում առ Պայտուն և գտաւ խան
զԹազանն¹ »:

Հեթում ԲԻ թաթարաց արքունիքը կա-
տարած այս այցելութեան մասին քիչ մը
աւելի մանրամասնութիւն կու տայ Ստե-
փանոս Օրբելեան իր Պատմութեան Բ.
հատորին մէջ (էջ 222): Այս հատորը,
սակայն Օրմանեան իր Ազգապատումին Բ.
հատորին մէջ՝ հատուած Թ. 1189 (էջ
1727-8) կը ներկայացնէ Կիլիկիոյ Հա-
յոց թաթարաց հետ ունեցած յարաբերու-
թեանց այս շրջանին մասին: Ան կ'ըսէ:
« Ան (Հեթում Բ) կանուխէն մեկնած էր

Կիլիկիայէ՝ որ Քեղաթուն յաջորդ Պայ-
տունը շնորհաւորէ, սակայն սա արդէն
Ղազանի յարձակումովը զբաղած էր, և
Հեթում պարտաւորուեցաւ Մարաղայի մէջ
սպասել Քաղդէացի պատրիարքին մօտ,
մինչեւ որ զործը յստակուի: Իսկ երբ Պայ-
տուն ինկաւ և Ղազան գահին տիրացաւ
և բարձրացաւ, փութաց անոր մատուցա-
նել իր մեծարանքը: Այս առթիւ Ղազան
հեզնօրէն դիտել տուաւ՝ թէ նա ո՛չ իրեն,
այլ Պայտունի համար ճամբայ ելած էր,
որուն Հեթում կը պատասխանէ՝ թէ իրենք
թաթարներու գերագահ իշխանութիւնը կը
պատուեն, ով ալ ըլլայ զայն վարողը,
ինչ որ Ղազանին շատ հաճելի կու գայ
և մեծաշուք պատուով կ'ընդունի Հեթումը:
Սա ալ համարձակութիւն կ'առնէ ծանօ-
ցանել արքայի զանցս աղետից քրիստոնէից,

1. Նկարագիր Օշին թագաւորի ձեռագիր ժամա-
գրքին 1319. Նկարագրից Արտաւազդ Արքեպօ. Սիւր-
մէնան - Անթիւիաս, 1933, էջ 101: